

מתן

על הפסח

התכנית השש-שנתית המקוונת
ללימוד שבועי של נביאים וכתובים

איוב

"ויען בלדד השוחי ויאמר" (פרק ח')

בפרק ז טען איוב כי לחיי האדם מתכונת של חיי שכיר "הלא צבא לאנוש על עלי אכרץ וכימי שכיר ימיו" (ז, א). הכוונה אינה רק להצביע על חולשת האדם, אלא גם ללמדנו כי בחיי השכיר סדרים ברורים וקבועים, כביכול נחתם 'חוזה' בין הצדדים, ועל כל צד לעמוד בו. איוב קובל על הפרת הסדרים והשיבוש מצד הא-ל. כבר בתחילת דבריו בלדד מתייחס לתפיסת עולמו של איוב ואומר: "הא-ל יענית מןשפט ואם יש-די יענית צדק" (ח, ג). לדידו, יש סדרים במציאות הבאים לידי ביטוי במשפט. לשיטת בלדד, אין מקום לביקורת על המשפט האלוהי. יש בו עקביות וחוקיות, אם כי לא תמיד קל לגלות את עקבותיהם. דברי בלדד כוללים ארבעה חלקים מרכזיים:

חלק א': פתיחה (ח, א-ז)

חלק ב': מקור הוודאות (ח, ח-י)

חלק ג': משלי חכמה מדורות ראשונים (ח, יא-יט)

חלק ד': מסקנות המשלים (ח, כ-כב)

הנחת היסוד של בלדד היא שהא-ל אינו מעוות משפט (ג). מציאות משפטית זו אמנם איננה לגמרי גלויה, אך אין בעולם הפקה הנחה זו מובילה להבנה כי החוטא נענש: "אם בניך חטאו לו וישלחם ביד פושעים" (ח, ד). לפיכך, הבנים שמתו חטאו (ד). הנחה זו גם מובילה להבנה כי הצדיק מתייסר לזמן מוגבל, אך לבסוף יינצל ואף יזכה בשכר: "אם אף וישך אפתה כי עתה יעיר עליך ושלם גות צדקה" (ח, ו). לפיכך, ישנה אפשרות כי איוב, שלא מת, יזכה בשינוי גורלו אם ישחר לאל (ה-ז). בלדד מנגיד בין חטא הבנים ובין צדקת איוב ומבנה ניגודי זה מעצב את הפרק. בלדד איננו מפתח גישה זו על דעת עצמו, אלא מבססה על מסורת זקנים הידועה משכבר הימים: "כי שאל נא לדור רישון וכונן לחקר אבותם" (ח, ח). ממסורת זו הוא מביא שני משלים הממחישים את סדר הקיים במשפט: משלי חכמה בנוגע לרשע (יא-טו) ומשלי חכמה בנוגע לצדיק (טז-יט). הפרק מסתיים במסקנות בנוגע לצדיק ולרשע (כ-כא). את מבנה היחידה ניתן לראות בתרשים המצורף.

חלק א': פתיחה (ח, א-ז)

הצהרת הפתיחה הנאמרת בלעג: "עד אן תמלל אלה ורוח פביר אמרי פיך" (ח, ב), משווה ללא ספק אופי מזלזל ליחידה כולה.

1. מהי טענתו העיקרית של בלדד? מדוע היא מנוסחת כשאלה רטורית? על פי שיטתו של בלדד, כיצד ניתן לדעת אם אדם הוא צדיק או רשע?

ניהול: ד"ר נאוה כהן • ריכוז: אילנה חדד

דפי הלימוד מבוססים על חוברת ללימוד ספר איוב בהוצאת אולפנת עופרה (2000).
כתיבה: חיה מיכאלי, ד"ר נאוה כהן, איריס הישראלי. יעוץ אקדמי: ד"ר ישראל רוזנסון

© כל הזכויות שמורות. מתן על הפרק. מתן ירושלים • טל': 02-5944555

מתן ורחמי

מכון תורני לנשים ע"ש שרה בת יצחק יעקב רענגרט
The Sadie Rennert Women's Institute for Torah Studies

2. השוו בין יחסו של בלדד לבניו של איוב ובין יחסו של איוב לבניו כפי שהוא עולה מסיפור המסגרת (פרקים א-ב). מה ניתן ללמוד מהשוואה זו?
3. בתפיסתו של בלדד המוות נתפס כסימן ברור לפשע 'אמיתי'. מצב של 'היעדר מוות' מאפשר שינוי. השוו בין תפיסת המוות של בלדד לבין תפיסת המוות של איוב כפי שהיא באה לידי ביטוי בפרקים ו-ז.

חלק ב': מתוך הוודאות (ח, ח-י)

4. לאחר שהציג את עיקרי שיטתו, בלדד מציג בפסוקים שלפנינו את מקורה. מהו? מה היחס בין מקורות ידיעתו של אליפז ובין מקורות ידיעתו ודבריו של בלדד? מה ניתן ללמוד מההשוואה זו?

חלק ג' וד': משלי חכמה מדורות האלונים ומסקנות המשלים (ח, יא-כב)

5. הרשע נמשל לגומא ולאחו. שניהם צמחים גבוהים שחזותם החיצונית מקרינה רעננות, אך רעננות זו עשויה להוליך שולל. ברגע ששורשיהם ניתקים מהמים, ימותו. הם דומים לקורי עכביש שאין בהם ממשות. כמוהם, הרשע שבחזותו החיצונית נראה גבוה ורענן, יציב וחזק, ברגע שהוא ינותק מהמים הוא לא יוכל להחזיק מעמד וסופו ליפול. הצדיק נמשל לעץ ששורשיו עבים וחזקים ומסוגלים לחדור מתחת לבית אבנים. גם אם ינתקו את השורש הרטוב, הלח והעבה מן האדמה, הוא לא ימות מיד. ניתן להעבירו למקום אחר, שם ישוב יפרח וישגשג. כמוהו הצדיק - שורשיו חזקים, ואף אם ימעד, יוכל לקום ולפרוח מחדש.
- א. באיזה מחלקי העץ מתמקד המשל על הרשע ובאיזה מתמקד המשל על הצדיק? מה ניתן ללמוד מהשוואה זו?
- ב. מה מסמלים המים בנמשל על הרשע? ומה מסמלת האדמה בנמשל על הצדיק?
- ג. האם השוואתו של בלדד אמינה? האם בחיי בני האדם קיימת חוקיות כמו בעולם הטבע?
- ד. בנקודה זו של הוויכוח, מה מעמדו של איוב בעיני בלדד?

ביאורי מילים:

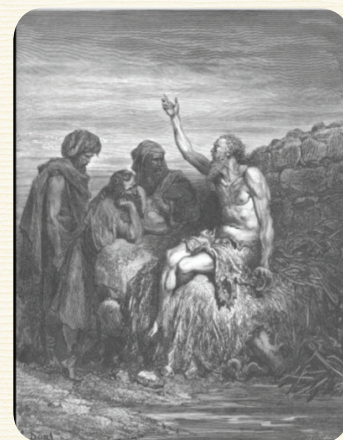
פרק ה'

- (ו) "אם זך ויִשָּׁר אָתָּה כִּי עֵתָּה יַעִיר" ישמור, יגן.
"עֲלֶיךָ וְשִׁלְמִים נֹתַתְּ צִדְקָה" מקום הצדק, ושיבך במקום של צדיקים.
- (ט) "כִּי תִמּוֹל" מאתמול אנחנו.
"אֲנַחְנוּ וְלֹא נָדַע כִּי צַל יִמְיֵנו עָלֵי אֲרָץ" ימינו חולפים במהירות כמו צל.
- (יב) "עֲדֹנוּ בְּאֵבוֹ" ברעננותו, לפני זמן בישולו, אם מנעו ממנו מים ייבש כל החציר.
- (טז) "רָטַב הוּא" יש חיוניות בצדיק.
"לִפְנֵי שָׁמֶשׁ וְעַל גִּנְתּוֹ יִנְקֹתוּ תֵצֵא" שורשי אילן המתפשטים ויוצאים מן האדמה במקום אחר.

הרחבה:

דברי בלדד, הרע השני, מבטאים החרפה בויכוח. הדבר עולה מהפתיחה החריפה והבוטה שאין בה ולו ניסיון מה לנחם ולעודד: "עַד אֵן תִּמְלֹל אֱלֹהִים וְרוּחַ כְּפִיר אֲמַרִי פִיךָ" (ח,ב). הבוטות איננה רק סגנונית, גם התכנים חריפים יותר. כך עולה מההטחה בפני איוב: "הֲאֵל-לִי יַעֲוֶת מְשַׁפֵּט וְאִם שְׂדֵי יַעֲוֶת צְדָקְךָ" (ח, ג), זאת מבלי שאיוב אמר דבר כזה במפורש. העתקת החטא לבנים "אִם בְּנֶיךָ חָטְאוּ לוֹ וַיִּשְׁלַחֲהֶם בְּיַד פְּנִשְׁעִים" (ח, ד) כשברור עד כמה נקודה זו ריגשה אצל איוב - האב השכול, והרמיזות העבות לרשעו של איוב: "הֵן אֵל-לֹא יִמָּאֵס תָּם" (ח, כ), מוסיפות משנה תוקף למגמה זו. ניתן לראות בפסוק הסיום "עַד יִמְלֶה שְׁחֹק פִּיךָ וּשְׁפָתֶיךָ תְּרוּעָה" (ח, כא) לא רק כמיהה לשינוי גורלו של איוב אלא ניסיון להוכיח השיטה. האמפתיה לאיוב הולכת ונמוגה, ומתחזקת התחושה כי כל נאום של איוב הוא איום אידאולוגי על הרעים המתבצרים בעמדתם.

◀ "הויכוח בין איוב לרעיו", גוסטב דורה

"ויען בלדד השוחי ויאמר..."

יחידה ה - פרק ח

גורל הצדיק

גורל הרשע

חלק א - פתיחה

1

שאלת לעג

"עד אן תמלל אלה"

- א ויען בלדד השוחי ויאמר :
- ב עד-אן תמלל-אלה
- ג רוח כביר אמרי-פיך :

2

תפיסת בלדד את משפט האל

"האל יעות משפט"

- ג האל יעות משפט ואם-שדי יעות-צדק :

4

הנחיה לפנייה לאל

"ואל שדי תתחנן"

- ה אם-אתה תשחר אל-אל
- ו ואל-שדי תתחנן :
- ז אם-ונך וישר אתה
- ח כי-עתה יעיר עליך ושלם ננת צדקך :
- ט והיה ראשיתך מצער
- י ואחריתך ישגה מאד :

3

חטא הבנים

"אם בניך חטאו לו"

- ד אם-בניך חטאו-לו וישלחם ביד-פשעם :

חלק ב' - מקור הוודאות

5

מקור הידיעה

"הלא הם יורוך"

- ח כי-שאל-נא לדר רישון
- ט וכוונן לחקר אבותם :
- י כי-תמול אנחנו ולא נדע
- יא כי צל מינו עלי-ארץ :
- יב הלא-הם יורוך יאמרו לך
- יג ומלבם יוצאו מלים :

חלק ג - משלי חכמה מדורות ראשונים

7

משל על חיי הצדיק

"יונקתו תצא"

- טז רטב הוא לפני-שמש
- ועל-גנתו יונקתו תצא :
- יז על-גל שרשיו יסבכו
- בית אבנים יחזה :
- יח אם-יבלענו ממקומו
- וכחש בו לא ראיתך :
- יט הן-הוא משובש דרכו
- ומעפר אחר יצמחו :

6

משל על חיי הרשע

"ותקות חנף תאבד"

- יא היגאה-גמא בלא בצה
- ישגא-אחו בלי-מים :
- יב עדנו באבו לא יקטף
- ולפני כל-חציר ייבש :
- יג כן ארחות כל-שכחי אל
- ותקות חנף תאבד :
- יד אשר-יקוט כסלו
- ובית עקביש מבטחו :
- טו ישען על-ביתו ולא יעמד
- יחזיק בו ולא יקום :

חלק ד - המסקנות לגבי הרשע והצדיק

8

שכר הצדיק

כ הן-אל לא ימאס-תם

ולא יחזיק ביד-מרעים :

9

שכר הצדיק

כא עד-ימלה שחוק פיך ושפתיך תרועה :

10

עונש הרשע

כב שנאיך ילבשו-בשת ואהל רשעים איננו :